

II. BÖLÜM

YAZILI ANLATIM TÜRLERİ

Dr. Yasemin Dinç Kurt

Yazılı anlatımla oluşturulan edebî eserler ele aldıkları konulara, anlatım biçimlerine, yazılıştaki teknik özelliklerine göre çeşitlenirler. Böylece ortaya çıkan türler, insanın kendisini yazılı olarak ifade etme isteği ve bu konudaki başarısının ürünüdür. Bu türlerden başlıcalarına yer vereceğiz:

1. DESTAN: Toplumlari derinden etkileyen olayların, durumların toplumlar üzerinde bıraktığı derin izleri konu alan eselerdir. Tarih, masal ve romandan çeşitli unsurlar taşıyan destanlar olağanüstülükler ve çeşitli mitolojik unsurlar içerir. Destanlarda bir milleti yakından ilgilendiren olaylar ve bir kahraman etrafında gelişir. Doğa olaylarının ön planda yer aldığı destanlar, manzum eserler olup ait oldukları dilin en güzel, anonim örnekleridir. Bir anlamda tarihe de kaynak olan destanlar doğal ve yapay olmak üzere iki çeşit destan vardır. Destanlar doğuş, yayılma ve derleme(yazıya geçme) olmak üzere üç safhadan oluşurlar. Destanın efsaneden en büyük farkı efsanede halkın hayal gücüne dayalı olması, destanın ise toplum hayatında önemli bir yere sahip olan olaylar üzerine kurulmasıdır.

Oluşturana, söyleyeni, yazana belli olmayan halkın ortak ürünü olan destanlar doğal destanlardır. Yaratılış Destanı, Saka Destanları (Alp Er Tunga Destanı, Şu Destanı) Hun-Oğuz Destanları (Oğuz Kağan Destanı, Atilla Destanı), Göktürk Destanları (Bozkurt Destanı, Ergenekon Destanı) Siyempi Destanları, Uygur Destanlar (Türeyiş Destanı, Mani Dininin Kabulü Destanı, Göç Destanı) gibi.

Şair ve yazarlar tarafından kaleme alınan, destan türünün özelliklerini taşıyan destanlara yapma destan denir. Selçukname, Genç Osman Destanı, Üç Şehitler Destanı gibi. Doğal destanlarla yapma destanlar arasındaki en önemli farklar şunlardır: Doğal destanların kim tarafından yazıldığı belli değil yapay destanların yazarı bellidir. Doğal destanlar sözlü, yapma destanlar yazılıdır. Doğal destanlarda ele alınan olayların tarihi çok daha köklü olup yapay destanlar daha yakın zaman dilimlerini konu alır. Olağanüstü kahramanlar ve olaylar yapay destanlarda doğal destanlara göre daha az ele alınır. Her iki destanda da milletleri derinden etkileyen olaylar, olağanüstü unsurlara yer verilerek manzum bir şekilde dile getirilir.

Doğal Destan örneği:

ŞU DESTANI

Hakan Şu Balasağın kapısında bir kale yaptırtmıştır. Bu kaleye de güçlü bir ordu koymuştur. Kağanın sarayı da bu kenteydi ve saray kapısının önünde hergün nevbet çalışıyordu. Makedonyalı İskender Anadolu'yu İran'ı istilâ etmiş, önüne gelen tüm orduları yenmiş ve Türkistan'a doğru yönelmişti. Semerkant'ta İskender'in eline geçmişti.

Gözcüler Kağan Şu'ya gelerek durumu bildirdiler. "İskender, Semarkant'ı aldı ve Şu kalesine doğru geliyor. Herkesi yendi ve size doğru geliyor, Onunla savaşalım mı" dediler. Fakat bu kötü haberlere rağmen Kağan Şu kılını kıpırdatmamış söylenenleri duymazlıktan gelmişti. Herkes telaşa düşmüş hakanın kayıtsızlığı karşısında da endişeye kapılmışlardı. Herkes Hakan'a ne yağıcağız ne tedbir alacağız diye merakla bakarken ve sorarken o hiç bir şey demiyor lafları değiştiriyordu.

Şu Kağan'nın gümüşten yapılmış bir havuzu vardı. Bu havuzu işten anlayan ustalara yaptırtmıştı. Havuz istenildiğinde taşınabiliyordu. Şu Kağan Savaşa bile gitse bu havuzu yanında taşıyordu. Nerede konaklarsa içine su doldurtur, bu gümüş havuzuna kazları ve ördekleri salar onları seyrederdi. Onları seyrederken de alacağı karaları düşünürdü. Haberciler, İskender'in ilerleyişini haber verip " Ne buyruk verirsiniz kağanım onlarla savaşalım mı " diye sorduklarında, Kağan Şu, havuzu ve içinde yüzen kazlarla ördekleri göstererek " Bakın ne güzel yüzüyorlar, nasıl da suya dalıp dalıp çıkıyorlar "diye bir cevap vermişti. Haberciler ve Hakanın çevresindekiler telaşa kapılmıştı. " Hakan'ın bir tedbiri ve düşüncesi yok ondan böyle davranıyor diye düşünmüşlerdi. Herkes bunları garip karşılamış ve şaşırmıştı.

Hâlbuki Hakan Şu, en güvendiği kırk adamını Hucend ırmağı kıyısına yollamış, İskender'in ordularının hareketlerini gözetletirmeye başlamıştı. Bu yiğitler İskender Hucent ırmağını geçer geçmez gelecek Hakan Şu'ya haber vereceklerdi. Kağan Şu ise bu tedbirlerini kimseye belli etmiyor ve gönlü rahat davranıyordu. Bunu bilmeyen halk ise ne yapacaklarını bilmez bir haldeydi.

İskender Hucent ırmağını geçince kırk yiğit atlarına atlayıp Kağan'ın sarayına yetişip, İskender'in Hucent suyunu geçtiğini ve Balasağun'a doğru geldiğini Kağan'a haber verdiler. Daha önceki habercilere aldırmayan Kağan gecenin yarısında hemen Göç davulunu vurdurdu. Davulun vurmaya başlamasıyla herkes göçünü yükleyip doğruya doğru yola koyulmuştu. Bazıları bu olaya şaşırmış, gündüz hazırlık yapılmadan gece yola çıkılmasına hayret etmişlerdi. Halk ellerine ne geçtiyse atlarına yüklenip Hakan'ın peşinden gitti. Gün doğarken kentte kimse kalmamıştı. Kent dümdüz bir ova gözüküyordu.

Ancak binecek bir şey bulamayan 22 kişi şehirde ve Şu Kalesinde kalmak zorunda kaldı. Bunların yanına iki kişi daha geldi ve 24 kişi oldular. 22 kişi sonradan gelen iki kişiye: " Bir yere gitmeyin burada kalın Bu İskender kimse burada fazla kalmaz ve çekip gider. Burası bizim yurdumuz burası yine bize kalır. " dedi. Ama bu iki kişi diğer 22 kişinin sözünü dinlemediler. Onların " Kal " demelerine rağmen orada kalmadıklarından İskender'in geldiğini görmediler. Bu iki kişiye bu yüzden KALAÇ dendi ve onlardan doğan çocuklara da "KALAÇI " denmeye başladı.

İskender Şu kalesine gelince kalede kalan uzun saçlı 22 kişiyi gördü. Onları görünce onlara " Türk manend- Türk'e benziyor" dedi. Türk- manend sözü zamanla Türkmen oldu. Kal denemesine rağmen kalmayarak giden o iki kişi o yüzden tam olarak Türkmen sayılamadı. Bu 22 kişiye Türkmen denilirken onlara KALAÇ dendi. Böylece oluşan 24 boydan 22 sine Türkmen, 2 sine KALAÇ dendi.

Hakan Şu ise halkı ile Çin Sınırına kadar ilerlemişti. Uygur Ülkesine vardığında Hakan Şu İskender'i karşılayabilecek kadar onu içeri çektiğine ve onunla savaşabilecek kadar güçlü mütteliklere sahip olduğuna karar verdi. Uygurlarla birleşen Şu Kağan genç çerilerini ayırıp İskender'in üzerine yollamayı düşündü. Veziri çerilerin hepsinin genç olduğunu tecrübeleri olmadığını başlarına tecrübeli bir komutan vermesi gerektiğini söyledi. Şu Kağan Vezirine hak vermişti. Ve genç çerilerin başına tecrübeli bir subaşını komutan olarak verdi.

Şu kağanın çerileri İskender'in üzerine yürüdüler. Bir zaman sonra İskender'in öncü birlikleri ile karşılaştılar. Çeriler İskender'in öncü birliklerine bir gece baskını yaptı. Çok kanlı bir savaş oldu. Bir Türk çerisi İskender'in bir erini bir kılıçla ikiye böldü. İskender'in askerinin kemerinin üstünde altın dolu bir torba vardı ve bu kılıç darbesi ile altın torba yarılıp içinden

altın saçıldı. Bu altınlar askerin kanı ile kıpkızıl boyanmıştı. Sabah olunca bu kıpkızıl altınlar güneşte parlamıştı. Bunu gören Türk askerleri " Altın Kan, Altın Kan " diye bağırmıştı. Bu yüzden bu dağın adı "Altın Kan, Altın Han" olarak kaldı.

Bu baskından sonra İskender ile Türkler bir barış yaptı. Bu barış sonrasında Türkler buralara kentler kurmaya başladı. Uygur Türkleri ile diğer Türkler bu kentlere yerleştiler Şu Kağpan ise askerini ve halkını alıp, Balasagun'a döndü. Balasagun kalesini eskisinden daha da sağlamlaştırdı. Şehri geliştirdiler. En sonunda da kaleye bir tılsım koydu. Bu öyle bir tılsımdı ki her tarafta duyulmuştu. Leylekler bile bu kente kadar gelip daha ileriye uçamaz oldular. Balasagun'u geçmeyip en son burada kaldılar.

Yapay Destan Örneği:

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?
En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde -gösterdiği vahşetle- "bu: bir Avrupalı!"
Dedirir -yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Eski Dünyâ, Yeni Dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, tûfan gibi, mahşer mahşer. (1)
Yedi iklimi cihânın duruyor karşına da, (2)
Ostralya'yla berâber bakıyorsun: Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
Hani, tâ'ûna da züldür bu rezîl istîlâ!
Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asîl,
Ne kadar gözdesi mevcûd ise, hakkıyla sefil,
Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
Medeniyet denilen kahbe, hakikat, yüzsüz.
Sonra mel'undaki tahrîbe müvekkel esbâb,
Öyle müdhiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam,
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkaaz-ı beşer...
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara, vâdîlere, sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,

Yıldırım yaylını tûfanlar, alevden seller.
Veriyor yangını, durmuş da açık sînelere,
Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre.
Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler...
Kahraman orduyu seyret ki bu tehdîde güler!
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
Alınır kal'â mı göğsündeki kat kat îman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
Çünkü te'sis-i İlâhî o metîn istihkâm.

Sarılır, indirilir mevki'-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkîf edemez sun'-i beşer;
Bu göğüslerse Hudâ'nın ebedî serhaddi;
"O benim sun'-i bedî'im, onu çiğnetme" dedi.
Âsım'ın nesli...diyordum ya...nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.

Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
Yaralanmış tertemiz alnından, uzanmış yatıyor, (3)
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyetler eder istîâb.
"Bu, taşındır" diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.

Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddîn'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşıyacaksın...Heyhât,

Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...

Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

MEHMET ÂKÎF ERSOY

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/m_ocal_oguz_destan_tanimi_eski_turk_destanlari.pdf Destan Tanımı ve Eski Türk Destanları, Prof. Dr. Öcal Oğuz

2. ŞİİR: Edebiyatın en eski türlerinden biri olan şiirin tanımı Aristoteles'ten bugüne yapılamamıştır. Ya da herkese göre bir şiir tanımı vardır. Bu tanımların hepsi de geçerli ancak şiir için yeterli olmayan tanımlardır. Şiir ölçü ve kafiye olarak yazılan dizelerden farklı, eski dönemlerde müzikle aynı kaynaktan geldiği bilinen; ancak daha farklı bir müzikalitesi olan okuruna yaşadığı tecrübeleri ikinci kez yaşatan aslında şairinin dahi tanımlayamadığı bir ruh hâlinin sözlere yansımalarıdır.

Şiirde kullanılan sözcüklerin özenle seçilmesi, konuları, temaları ele alış biçimleri mutlaka farklı olmalıdır. Şiirde amaç bilgi vermek değil, hissettirmektir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi şiir ölçü ve kafiye dayalı olmak zorunda değildir. Ancak ölçü ve kafiye olması hâlinde şiirin aklıda kalması ve ezberlenmesi kolaylaşır. Bunlar dışında şiirin teması, iç ahengi ve sözcüklerin yüzey ve derin anlamları şiiri değerlendirirken önemli ölçülerdir. Lirik, pastoral, didaktik, epik, dramatik ve satirik şiir çeşitleri vardır.

a) Lirik Şiir: İnsanın aşk, acı, keder, sevinç, hüzn gibi temel duygularını esas alan şiir türüdür. Şiirin temelinde lirizm bulunduğu için diğer şiir türleri de lirizm içermektedir. Lirik şiir diğer şiir türlerinden farklı olarak bir amaç doğrultusunda yazılmamıştır.

SERENAD

Yeşil pencereden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.

Şeffaf damlalarla titreyen, ağır
Koncanın altında bükülmüş her sak.
Seninçin dallardan süzülen ıtır,
Seninçin karanfil, yasemin zambak...

Bir kuş sesi gelir dudaklarından;
Gözlerin, gönlümde açan nergisler.
Düşen öpüşlerdir dudaklarından
Mor akasyalarda ürperen seher.

Pencerenden bir gül attığın zaman
Işıkla dolacak kalbimin içi.
Geçiyorum mevsim gibi kapından
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Ahmet Muhip DIRANAS

b) Pastoral Şiir: Temel kavram olarak doğayı ele alan ve doğa ile ilgili konulara, gözlemlere yer veren şiir türüdür. Bu türdeki şiirin amacı doğayı anlatmaktır.

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi
Ey suyun sesinden anlayan bağlar
Ne söyle şu dağa çoban çeşmesi

Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca
O hızla dağları Ferhad yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi

O zaman başından aşkındı derdi
Mermeri oyardı taşı delerdi
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu
Kerem'in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu
Sızmazdı toprağa çoban çeşmesi
Leyla gelin oldu Mecnun mezarda
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda

Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer bağdan bağı çoban çeşmesi

Ne şair yaş döker ne âşık ağlar
Tarihe karıştı eski sevdalar
Beyhude inleyip beyhude çağlar
Bir sağa bir sola çoban çeşmesi

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

c) Didaktik Şiir: Bir konuda bilgi vermenin yanı sıra öğretmeyi, ders vermeyi, okuru bir fikre yönlendirmeyi, bir sonuç çıkarmayı amaçlayan şiir türüdür.

İLİM KENDİN BİLMEKTİR

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır

Okumaktan murat ne
Kişi Hak'kı bilmektir
Çün okudun bilmezsin
Ha bir kuru ekmektir

Okudum bildim deme
Çok taat kıldım deme
Eğer Hak bilmez isen
Abes yere gelmektir

Dört kitabın mânâsı
Bellidir bir elifte
Sen elifi bilmezsin
Bu nice okumaktır

Yiğirmi dokuz hece
Okursun uçtan uca
Sen elif dersin hoca

Mânâsı ne demektir

Yunus Emre der hoca
Gerekse bin var hacca
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir

YUNUS EMRE

c.) **Epik Şiir:** Destansı bir tarzda kaleme alınan kahramanlık ve tarihi konulara yer veren şiir türüdür. Heyecanlı ve coşku dolu anlatım tarzı olan bu tür şiirde his ve hayallere daha az rastlanır. Destanla, ilk epik şiir türünün ilk örnekleridir.

AKINCI

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik

Haykırdı, ak tolgalı beylerbeyi "İlerle!"
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kabilelerle

Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan

Bir gün yine doludizgin atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla

Cennette bu gün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hâtıra gitmez gözümüzde

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik

YAHYA KEMAL BEYATLI

BU VATAN KİMİN

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır,
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.

Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp köpüren ırmaklarından,
Hudutta gaza bayraklarından
Alına ışıklar vuranlarındır.

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarıdır.

İleri atılıp sellercesine
Göğsünden vurulup tam ercesine,
Bir gül bahçesine girercesine
Şu kara toprağa girenlerindir.

Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir.

Gökyay'ım ne yazsan ziyade değil,
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusundan görenlerindir.

ORHAN ŞAİK GÖKYAY

MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı;
Bizdik o sabah ,ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her bûsesi lale;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyaya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğre, son defa yarıştık;
Allah'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle beraber;
Bizle gibi ölmüş yiğitlerle beraber

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden
Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden. YAHYA KEMAL BEYATLI

ç.) **Dramatik Şiir:** Bir olayı, bir durumu anlatmak, canlandırmak üzere kaleme alınan şiir türüdür.

BALIKÇILAR

– Bugün açız yine evlâtlarım, diyordu peder,
Bugün açız yine; lâkin yarın, ümid ederim,
Sular biraz daha sâkinleşir... Ne çare, kader!
– Hayır, sular ne kadar coşkun olsa ben giderim
... Diyordu oğlu, yarın sen biraz ninemle otur;
Zavalıcık yine kaç gündür işte hasta...
– Olur;

Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...
Cocuk düşündü şikâyetli bir nazarla: – Ya biz,
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?
Hala

Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sahili binlerce dalgalar, asabî.
– Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakin yedek biraz ip, mantar almadan gitme...
Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: oynuyor mu kaydetme,
Dokunma keyfine; yalnız tetik bulun, zîrâ
Deniz kadın gibidir: Hiç inanmak olmaz ha!
Deniz dışarda uzun sayhalarla bir hırçın
Kadın gürültüsü neşreliyordu ortalığa.
– Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi, balığa?
– O gitmek istedi; “Sen evde kal!” diyor...

– Ya sakın
O gelmeden ben ölürsem?
Kadın bu son sözle
Düşündü kaldı; balıkçıyla oğlu yan gözle
Soluk dudaklarının ihtizâz-ı hâsirine
Bakıp sükût ediyorlardı, başlarında uçan
Kazûyı anlatıyorlardı böyle birbirine.
Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab, cûşân
Bir ihtilaç ile etrafa ra'seler vererek
Uğulduyordu...

– Yarın yavrucağ nasıl gidecek?
Şafak sökerken o, yalnız, bir eski tekneçiğin
Düğümlü ekli, çürük ipleriyle uğraşarak
İlerliyordu; deniz aynı şiddetiyle şırak –
Şırak döğüp eziyor köhne teknenin şişkin
Siyah kaburgasını... Ah açlık, ah ümid!
Kenarda, bir taşın üstünde bir hayâl-i sefid
Eliyle engini gûya işaret eyleyerek
Diyordu: “Haydi, nasibin o dalgalarda, yürü!”
Yürür zavallı kırık teknecek, yürür; “Yürümek,
Nasibin işte bu! Hala gözün kenarda... Yürü!”
Yürür, fakat suların böyle kahr-ı hiddetine
Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?
Deniz ufukda, kadın evde muhtazır... Ölüyor:
Kenarda üç gecelik bâr-ı intizârıyla,
Bütün felaketinin darbe-i hasârıyla,
Tehî , kazâ-zede bir tekne karşısında peder
Uzakta bir yeri yumrukla gösterip gülüyor;
Yüzünde giryeli, muzlim, boğuk şikâyetler...

TEVFİK FİKRET

(ihtizâz-ı hâsir : zarar uğramaktan ileri gelen titreme
Pür-gazab : çok öfkeli
Cûşân bir ihtilaç : coşkulu bir çırpınma
Etrafa ra'seler vererek : etrafa titremeler vererek
Hayâl-i sefid : beyaz hayal
Muhtazır : ölüm halinde olan
Bâr-ı intizâr : bekleme yükü
Darbe-i hasâr : zarar veren vuruş
Kazâ-zede : kazaya uğramış
Girye : ağlama
Muzlim : karanlık)

e) **Satirik Şiir:** Diğer türlerden farklı olarak toplumdaki eksiklik ve aksaklıkları konu alır. Bu nedenle eleştiri özelliği daha kuvvetli olan şiir türüdür.

Tahir Efendi bana kelp demiş
İltifatı bu sözde zahirdir
Maliki mezhebim benim zira
İtikadımca kelp tahirdir
NEF'Î

BEDAVA

Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.

ORHAN VELİ KANIK

[http://www.turkishstudies.net/Makaleler/553750392_57_erolertan%C3%B6zerhalisahmet t.pdf](http://www.turkishstudies.net/Makaleler/553750392_57_erolertan%C3%B6zerhalisahmet_t.pdf)

Attilâ İlhan'ın Sisler Bulvarı Şiiri Üzerine Bir Tahlil Denemesi, Ertan Erol, Halis Ahmet Özer

SIRA SİZDE: En çok zevk aldığınız şiir türlerinden örnekler getirerek bu şiirle ilgili duygularınızı ifade ediniz.

3. MASAL: Olağanüstü olayların, durumların hayal gücüne dayalı olarak anlatıldığı, halkın oluşturduğu ve yine halkın ağızdan ağza anlattığı kendine özgü bir kurgusu olan bir anlatım türüdür. Döşeme, gövde ve sonuç bölümleri vardır. Manzum ve nesir kısımlarından oluşan masallar, tekerleme ile başlar, tekerleme ile biter. Halk Masalları (olağanüstü, gerçekçi ve hayvan masalları) ve Sanat Masalları (geleneksel üslubun korunduğu ve çağdaş dille yazılmış) olmak üzere iki çeşit masal vardır.

KRAL

PADİŞAHININ

KIZI

Bir bizim Padişah, bir de Kral Padişahı varmış. Bizim Padişah, Kral Padişahının kızını oğluna almak istiyormuş. Ancak, iki sene harp ettiği halde, bir türlü kızı oğluna alamamış.

Oğlan bunu duyunca, altına bir küheylan, heybesinin iki gözüne de altın doldurarak, kızı almak için yola koyulmuş. Yolda, önüne çıkan bir ejderhayı oklayıp öldürünce içinden bir kız çıkmış. Kızı alıp babasının yurduna götürmüş. Meğer kız, periler padişahının kızı imiş. Oğlana, “Dile benden ne dilerse?” diye sorunca, oğlan da, kız tembihlediği için, “koynundaki cevizi” demiş ve almış. Kız, cevizin marifetlerim bir bir anlatmış. Sonra oğlan oradan ayrılmış.

Yolda bir dervişe rastlamış. Koynundaki cevizin marifeti ile güzel bir sofraya kurmuş, yemişler. Sonra dervişin, istediğini getiren asası ile oğlan cevizi değiştirmiş. Bir müddet yol aldıktan sonra, asayı gönderip cevizi dervişin elinden geri almış. Sonra, yine yolda bir dervişe denk gelmiş. Bu dervişin ise asa ile cevizden daha fazla işe yarayan kabağı varmış. Kabakla cevizi değiştirmişler. Oğlan, dervişten ayrıldıktan sonra, yine asayı gönderip cevizi geri getirtmiş. Sonra, bu sefer de insanı görünmez yapan külaha sahip bir derviş ile karşılaşmış. Cevizle, külahı değiştirmiş. Yine aynı şekilde asayı gönderip, cevizi getirtmiş. Bizim oğlan alıştı ya, yine karşılaştığı başka bir dervişin seccadesi ile cevizi değiştirip, sonra yine asası ile kendisine getirtmiş.

En son elde ettiği marifetli seccadeye binmiş ve Kral-Padişahının sarayının yanına inmiş. Kendisini görünmez yapan külahı giyerek padişahın kızının yanına kadar gitmiş. Külahı çıkarınca görünmüş ve kızla kaynaşmışlar. Sonra, oğlan ile kız, seccadeye binerek kaçmışlar. Padişah, ordusu ile bunları takip etmiş. Oğlan, kabağın içindeki Arap'a seslenerek kendisine Kral-Padişahı incitmeden getirmesini söylemiş. Arap, kralı getirmiş. Kral-Padişahı kızını vermeye razı olmuş. Oğlan, kız ve ordusu ile beraber babasının memleketine varmış. Fakat babası oğlunu Öldürmek ve hem kıza, hem de elindeki sihirli eşyalara sahip olmak istemişler. Bunun üzerine oğlan, babasını ve onunla işbirliği yapan anasını Öldürmüştür. Kendisi de tahta kurulmuş. Böylece mesut, bahtiyar yaşayıp gitmişler.

PERTEV NAILİ BORATAV-AZ GİTTİK UZ GİTTİK